

κόκκαλα διὰ τὴν κοινὴν ζωὴν, δὲν ἔχει κανένα ὄνμα καὶ δὲν ἀποτελεῖ ὄντοτητα, διὰ τοὺς μηχανητίζοντες τὰ εἰκόπεδα τοῦ ἄλλου. Καὶ τώρα παρακαλῶ τοὺς ἀναγνώστας, νὰ μὴ γυρίζουν τὰ φύλλα ὅταν μὲ συναντοῦν, μὲ τὴν ἰδίαν ὅτι θὰ λέγω ἀνοησίας παρὰ κάτω, διότι δὲν παρουσιάζομαι μὲ τὴν θωρακοφόρον, κορυθαίολον ἐξελθὼν Σοφίαν. Τοὺς βιβλαιῶ, ὅτι εἶμαι ὁ φρονιμώτερος τῶν ἀνθρώπων καὶ σιβαρός ὅσον πέρνει εἰς τὰ ζητήματα τὰ τόσα πεῦ μᾶς τραλαίουν, καὶ τοὺς παρακαλῶ νὰ τὰ διαβάζουν, μὲ προσεχῆν ἴσῃν μὲ κάθε τι ἄλλο ἄλλου, διότι δὲν εἶνε ἐπὶ τέλους ἐγκλημα καθοσιώσεως, ὅτι ἔτυχε νὰ ἔχη κανεὶς μακρυνὴν συγγένειαν μὲ τὸν θεῖον τῶ κ. Νιρβάνα τὸν κ. Ἄσφρον, καὶ διότι εἶνε κρίμα νὰ κάμνω τὸν κόπον ἔδικα.

(ἀκλουθεῖ)

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΖΟΛΑ

ἈΡΘΡΟΝ ΤΟΥ ΡΩΣΣΟΥ ΚΡΙΤΙΚΟΥ
ΣΕΜΕΝΤΚΟΦΣΚΗ

Μετάφρασις Π. Α. ΛΕΙΩΤΗ

I

Ἡ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ εἰδήσις μ' ἔτυχεν εἰς τὸ Μοντρέ τῆς Γενεύης. Κατὰ τὸ γεῦμα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, κάποιος Ἄγγλος ἐστράφη πρὸς ἕνα ὄμιλον Γάλλων μὲ τὰς λέξεις: «Σεῖς ἔχετε πέθος ἔθνικόν· ἐπιθυμῶν μ' αὐτὸ νὰ ἐκφράσῃ συμπάθειαν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ἣν ἡ Γαλλία ὑπέστη. Οἱ γάλλοι ὁμῶς, ὄχι μόνον δὲν ἠδυναρίστησαν τὸν ἄγγλον, ἀλλὰ καὶ παρατήρησαν· «ἄγνωστον εἶνε τί ἐπικρατεῖ εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ Ζολᾶ· τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν· ἴσως νὰ ὑπάρχῃ κακὸν περισσώτερον».

Ἦτο μία πολὺ ἀπότομος ἀπόφασις ἐπὶ τῆς δράσεως τοῦ Ζολᾶ, ἀλλ' ὁμιλοῦμαι εἰς αὐτὴν ἐνυπάρχει ὅσις ἀληθείας. Περὶ τοῦ ταλέντου τοῦ Ζολᾶ δὲν θὰ συζητήσῃ κανεὶς ἢτο δυνατὸς συγγραφεὺς. Δὲν πιστεῶ νὰ ὑπάρχῃ ἔργον του, εἰς τὸ ὅποιον νὰ μὴν εὐρίσκωνται ὡραῖαι τινὲς σελίδες, οὐχ ἦττον οἱ γάλλοι ἐκείνοι ἤμποροῦσαν νὰ εἰπῶν μὲ κάθε δίκαιον, ὅτι ὁ Ζολᾶ ἐβλαψῆ τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δικαιοῦμεθα νὰ προσθέσωμεν· ὄχι τὴν Γαλλίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλας χώρας.

Εἰς τί δὲ συνίσταται ἡ βλάβη αὐτή; Ἀποδίδοντες τὸν ὀφειλόμενον φόρον εἰς τὴν εὐφυίαν τοῦ Ζολᾶ, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ διαφωτίσωμεν καὶ τὸ μέρος αὐτὸ τῆς δράσεώς του.

Τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν εἶναι ἴσῃναι αἰσθητικαί. Συνεπῶς, ἐφαρμοζόμεναι αὐταὶ

εἰς τὸν συγγραφέα, σημαίνουσι· ὑπεστήριζεν αὐτός παρὰ τῆ ἀναγωγῆσι τῆς ἠθικῆς ἐκείνας ιδιότητας, δυνάμει τῶν ὀπείων καὶ μόνων ἀμαζύουσι εἰς ἐπιφανῆν κινήσιν καὶ κράτη ἢ, τούναντίον, συνέβαλλε καὶ συνήργει εἰς τὴν ἐπιπτώσιν τῶν ἐλλείψεων ἐκείνων, ὅσαι βλάπτουσι καὶ κράτος καὶ κινήσιν. Δὲν εἶνε εὐδαίμων καὶ πεισθῆ τις, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ζολᾶ εἰς τὸ ζήτημα ταῦτα ἦτο ἀρνητικῆ μάλλον παρὰ θετικῆ. Ὁ Ζολᾶ γενικῶς ἀναγνωρίζεται ὡς ἀρχηγός τῆς σχολῆς τοῦ νατουραλισμοῦ. Ἐὰν τὴν λέξιν «νατουραλισμός» ἀντικαταστήσωμεν διὰ τῆς ἐντελῶς ταυτισσημάντου «ρεαλισμός» ἡ ῥωσικὴ φιλολογία εἶνε εἰς μέγαν βαθμὴν βεβαιωτικῆ. Ἀρχόμενοι ἀπὸ τὸν Καντεμῆρ καὶ Φονβῆζιν καὶ φθάνοντες εἰς τοὺς συγχρόνους ῥωσσοὺς συγγραφεῖς, εὕρισκομεν ὅτι ἡ ῥωσικὴ φιλολογία διακινεῖται ὑπὸ πνεύματι ρεαλιστικοῦ. Ὁ ρεαλισμός ὅμως τοῦ Ζολᾶ δὲν ἔχει πολλὰ σχέσιν με τὸν ρωσσοῦ. Ὡς βάσιν τοῦ ὀ ρωσσοῦ ρεαλισμοῦ ἔχει πάντοτε τὸ ἠθικόν αἶσθημα. Ὅταν ὀ ρωσσοῦ συγγραφεὺς θίγει τὰ ἀρνητικὰ μέρη τοῦ ἀνθρώπου ἢ τῆς κοινωνίας ἐν γένει, δὲν ἀμφιβάλλετε οὐτ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὅτι ἀγανακτεῖ αἰς ταῦτα, ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀτέλεια ἢ διαφθορὰ προκαλοῦν ἐν αὐτῷ αἶσθημα ἀγανακτικῆς ἢ λύπης.

Ὅπως τὸ ἀντίθετον βλέπομεν εἰς τὸν Ζολᾶ. Ὅταν περιγράφει αὐτοὺς τῶν ἠθικῶν τῶν ἀνθρώπων ἀτέλειαν ἢ διαφθοράν, σταματᾷ μετὰ τὴν λεπτολογία, τότεν παρατεταμένα, μετὰ τὴν προσαγωγὴν τῶν λεπτομερειῶν, ἐντελῶς περιττῶν ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως, ὥστε καὶ ἀκουσῶσι σας σκέπτεσθαι, ὅτι αὐτός ὀ Ζολᾶ κερμαρόνει ὄλον αὐτὸν τὸν βόρβερρον καὶ ὅτι τὸν εὐχαριστεῖ καὶ τὸ ἀνευκαλῆ καὶ ἀνευκατόνη. Εὐθύς ὅμως ἀποκρούετε τὸν στοχασμὸν αὐτὸν, ὡς ἀστήριχτον, ὅσοι αἰ περιγραφαὶ τοῦ Ζολᾶ εἶνε ζυγισμένα, μετρημένα, ψυχρὰ. Ἐθρομηθήτε ἴσως καὶ τὸ περιφρονον μυθιστόρημά του, τὴν «Γῆν». Εἶνε πλήρης τὸ ἔργον αὐτὸ ἀρτιστικῶν σκηνῶν, στερεοῦμενον ἐντελῶς ποιήσεως, αἰτός μόνον τῆς ποιήσεως τῆς ἐξουπεθείας. Αἰ ῥυπικραὶ αὐτοῦ σκηναὶ προκαλοῦν τὴν ἀνίαν καὶ συγχρόνως τὴν ἐπιφανῆ τοῦ ἀναγνωστοῦ. Ἐὰν ὀ συγγραφεὺς ἤθελε ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὀ χωριστὴ πῶς καὶ ἐπιτυχισμένη μετὰ τὸν σαρκικὸν λαγόμενον ἔρωτα, αὐτὸ δὲν ἀληθινόν. Ὁ γὰρ ὀ χωριστὸς εἶνε, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, νηφάλιος καὶ λίαν φιλόκοπος. εἶνε εὐκαρὴ πῶς τὸ καταγίνεται εἰς ἔρωτας. Διατί λοιπόν τότε ὄλον τὸ ἔργον τοῦ Ζολᾶ εἶνε γιμῶν ἀπὸ τοιοῦτου εἶδους σκηνῶν, καὶ διατί σκηναὶ βορβορώδεις, πλησιάζουσι τὴν περιγραφίαν, ἀπαντῶσι τῶσον συχνὰ εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ζολᾶ; Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο, τὴν οἶδει ἡ στατιστικὴ. Πράγματι ἐκείνα τὰ μυθιστορήματα τοῦ Ζολᾶ ἐν οἷς ὑπερισχύουν αἰ ῥυπικραὶ σκηναὶ, ἔχουν καὶ τοὺς περισσοτέρους ἀναγνωστὰς. Ἡ Νανᾶ αἰφνης διεσπάρη εἰς πολλῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀντίτυπα. Αὐτὸ σχεδὸν συνέβη καὶ μετὰ τὴν «Γῆν», ἀλλὰ ὄ ἔργα του, ὀλιγώτερον «ἐπιγνώσθη», αἰτός τῆς «Καταστροφῆς» οὔτε εἰς ἑκατὸν χιλιάδας δὲν ἔφθασαν, ὄλλο δὲ πῶς, μάλλον ἀθῶα, μόλις ἀνήλθον εἰς μερικὰς δεκάδας χιλιάδων. Ἐὰν λολεῖται ὡς ὄσον ὅτι τὰς «παιγνιώδεις» σκηνᾶς ὀ Ζολᾶ τὰς γράφει ψυχρὰ, τὸ πλείστον ὄι καὶ ἀνιστᾷ,

ἐὰν δ' ἐξ ἄλλου σκεφθῶμεν ὅτι τόσαι εἶναι αἱ σκηναὶ αὐταὶ εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ζολᾶ, ὥστε πᾶσα γαργεῖα τῆς βιωτικῆς ἀληθείας ἐξαλείφεται, τότε τὴν ἄφροσιν τῶν πορνογραφικῶν μυθιστοριῶν τοῦ Ζολᾶ δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν μόνον διὰ τῆς ἐπιτυχίας των.

Ὁ ναυτουραλισμὸς ἐδῶ δὲν ἔχει νὰ κάμῃ τίποτε. Ἐπίσης καὶ τὰ περιφραγὰ ἀνθρώπινα δοκουμέντα δὲν παίζουν κανένα μέρος. Αἱ δικαστικαὶ ὑπεθέσεις εἶναι μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαι, ἢ, ὀρθότερον εἰπεῖν, περισσότερον ἀπασχολοῦν ἀπὸ τὴν συνήθη πρᾶγματικότητα, ἐνοεῖται δὲ—διατί. Εἰς τὸ δικαστήριον παρουσιάζονται συνήθως ἐξαιρετικὰ φαινόμενα—παθῶν ὄρμαι ἢ τελείας ἠθικῆς διαφθορᾶς, ἀσχηγούσης τὸν ἄνθρωπον μέχρι τοῦ φόνου καὶ ἄλλων πρριμοῶν ἐγκλημάτων. Ὁ συγγραφεὺς ὁμοίως ἐκεῖνος, ὅστις εἰς τὰς ιδέας του ἤθελε χειραγωγεῖσθαι μόνον ἀπὸ τὰ δικαστικὰ χρονικά, θὰ παρουσίαζε τὴν ζωὴν ἐκτελῶ; ἀναστραμμένῃ. Ἐγκλημάτια εἶναι ὀλίγα πρᾶγματι, ἐνῶ ὑπάρχει ἀπειρία ἀνθρώπων κοινῆς ἠθικῆς. — Διὰ τοῦτο εἰς τοὺς πλείοτερους συγγραφεῖς, τοὺς περιέποντας τὴν βιωτικὴν ἀλήθειαν, καὶ περιφρασοῦντας τὴς εὐθηνᾶς; ἐκπλήξεις, ὀλίγα βλέπει ἐγκλήματα. Τούτωντις, ὅλοι αἱ συγγραφεῖς ὅσοι κληροῦν τὴν ἐκπληξιν, ἀγαποῦν νὰ περιγράψουν ἐγκλήματα, φόνους, αὐτοκτενίας, μονομαχίας καὶ τὰ παρόμοια. Ὅλα ταῦτα ἐφαρμίζονται εἰς τὸν Ζολᾶν καθ' ὅλα κληρίαν. Ἀλλότρια αἰσθήματα, τάσις πρὸς τὸ ἐγκλημα, ἐκτροπα φαινόμενα εὐρίσκεις ἀνὰ πᾶν βῆμα εἰς τὰς μυθιστορίας του, καὶ εἰς τὸ γενικόν ὃ ἀναγνώστης μεταφέρεται εἰς σφαῖραν φαινομένων, ἐλαχίστην ἐχούτων σχέσιν μὲ τὴν συνήθη ζωὴν. Ὁ Ζολᾶ ἐθεθαίωνα, ὅτι μόνον ἐφωτογράφει τὴν πρᾶγματικότητα, ἀλλ' αὐτὸ εἶναι εἶναι διόλου ὀρθόν. Ἄς παραδεχθῶμεν ὅτι αἱ περιγραφαὶ του εἶναι ἐπίσης ἀκριβεῖς, ὡς τὰ φωτογραφήματα. Ἀλλ' ὅπως ἐκαστος φωτογράφος ἠμπερεῖ νὰ φωτογραφή τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ συγγραφεὺς — φωτογράφος δύναται νὰ ἐκθέτῃ ταῦτα ἢ ἐκεῖνα τὰ φαινόμενα κατ' ἐκλογὴν. Ἐὰν ὁ Ζολᾶ ἔφραεν εἰς φῶς κατὰ προτίμησιν τὰ διεφθαρμένα αἰσθήματα διαφόρων ἠθικῶν τειράτων, σπανιώτατα σταματῶν, εἰς τὰς μυθιστορίας του, εἰς τοὺς καινοὺς θνητοὺς, εἰς ἀναρέτους ἀθρώπους, εἶναι φανερόν ὅτι εἰς τοῦτο ἠμποροῦσε νὰ τὸν σπρώξῃ μόνον, εἴτε ἡ ἰδίᾳ διαφθορᾷ, εἴτε ὁ πόνος νὰ προκαλέσῃ ἐκπληξιν. Ἐπειδὴ ὁμοίως ὁ Ζολᾶ ἀναντιρρήτως ἔχει καὶ ἡμίμον καὶ νηφάλιον, δὲν ἦτο δὲ καὶ φῶς ἀσθινικὴ τὸ παράπαν, ὡς π. χ. ὁ ἰδικὸς μας Δοστογιέφσκι, δυνάμεθα ἀλαθάστως νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ἴδιως εἰς τὰ ἔργα του μίαν πινακισθῆκεν ἠθικῶν τειράτων καὶ ἐγκλημάτων, οἷοι τὰ τοιοῦτου εἶδους ὑποκείμενα ἔχουσιν ἐλακτικὴν δύναμιν διὰ τοὺς ἀπράγμους ἀναγνώστους, τοὺς ἰραστὰς τῶν ἰσχυρῶν ἰστυκώσεων.

(ἀκολουθεῖ).

